

Solvita Denisa-Liepniece

UN CLICK
DIN COLȚI

sau Lupul Manipulator

Ilustrații de Marina Henina

Solvita Denisa-Liepniece

UN CLICK
DIN COLTI
sau Lupul Manipulator

Ilustrații de Marina Henina

Chișinău, 2019

Un click din colți sau Lupul Manipulator

Autoare: Solvita Denisa-Liepniece, doctor în Științe ale Comunicării

Ilustrații: Marina Henina

Traducere din limba rusă: Viorica Oleinic

Redactoră: Viorica Zaharia

Consultantă științifică: Klinta Locmele, doctor în Științe ale Comunicării

Consultantă pe probleme de media și relații publice: Olga Proskurova

Machetare și design grafic: Alise Strause

Cartea a fost editată pentru prima dată în limba letonă ("Caps un ciet jeb Vilks manipulators") în anul 2018 cu sprijinul Ministerului Culturii al Letoniei și Universității de Științe Aplicate Vidzeme.

Publicarea acestei cărți în limbile rusă și română este rezultatul colaborării inițiate de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) cu Solvita Denisa-Liepniece, conferențiară la Universitatea de Științe Aplicate Vidzeme și consultantă la Centrul Baltic pentru Excelență în Mass-Media din Riga, autoare a cărții cu același nume în limba letonă. Activitatea este realizată în cadrul proiectului „Consolidarea libertății de opinie în Republica Moldova”, implementat de CJI cu susținerea Deutsche Welle Akademie și finanțat de Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare din Germania.

Versiunea în limba română apare cu sprijinul:

@ Solvita Denisa-Liepniece, autoare

@ Marina Henina, ilustrații și design

@ Alise Štrause, machetare și design

@ Universitatea Vidzeme

Denisa-Liepniece, Solvita.

Un click din colți sau Lupul Manipulator / Solvita Denisa-Liepniece; trad. din lb. rusă: Viorica Oleinic; il.: Marina Henina. – Chișinău: S. n., 2019 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 32 p.

Apare cu sprijinul Deutsche Welle Akademie, Min. Federal pentru Coop. Econ. și Dezvoltare din Germania. – 1000 ex.

ISBN 978-9975-146-62-3.

821.174-93

D 32

UN CLICK DIN COLȚI sau Lupul Manipulator

o povestire moralizatoare despre mijloacele de informare în masă și rețelele sociale pentru copii și părinții lor, pentru bunicuțe și bunici

Coincidențele nu sunt întâmplătoare și se bazează pe sutele de pagini din literatura științifică, din păcate, foarte plictisitoare

INFORMAȚIE PENTRU ADULȚI

După lectura acestei povestiri, copiii dumneavoastră vor înțelege mai bine:

1. Rolul mijloacelor de informare în masă tradiționale și noi.
2. Necesitatea și importanța informării din mai multe surse.
3. Cum să evalueze critic sursele și conținutul informației.
4. Cum să selecteze conștient sursele de informare.
5. Cum să-și manifeste curiozitatea față de informația nouă.
6. Ce este „industria” informației.
7. Sensul unor cuvinte și expresii necunoscute, rar utilizate de copii, dar frecvente în vocabularul adulților.

INTRODUCERE

Datorită noilor tehnologii, viața a devenit mult mai ușoară. Astfel, Mama Capră putea urmări chiar de la locul ei de muncă, prin intermediul unui sistem special, web-bona¹, cum iezii se zbenguie acasă. Prin Internet, ea comanda la domiciliu produse alimentare. Când Capra pleca, Lupul nu putea nicidecum pătrunde în casă, deoarece în interfon fusese montată o cameră de luat vederi, de aceea, oricât de subțire și pițigăiat ar fi cântat, pe display² îi apăreau colții lucitori și iezii nu-i mai deschideau ușa. Odată, Lupul a încercat să pătrundă în casă, profitând de informația din rețelele sociale³. Dar iezii cei mai mari și Mama Capră i-au învățat pe cei mai mici că nu trebuie să intre în discuție cu necunoscuții, să povestească despre ce face familia și nici să facă publice fotografiile de acasă. Ei știau că nici cunoscuților din rețelele sociale nu trebuie să le transmiți informații personale⁴ despre părinți, casă și sistemul de securitate⁵ al casei. Cu cei trei purceluși, Lupului îi venea și mai greu. Cei trei frați erau abonați la notele informative ale unei companii de construcții și știau totul despre rezistența betonului armat, a pietrei, precum și despre avantajele construcțiilor din cărămidă. Nici cu urecheații Lupului nu-i mergea mai bine.

¹ **Web-bona** – instalație cu ajutorul căreia poți urmări prin Internet ce se întâmplă acasă. De exemplu, mama poate urmări ce face copilul ei în altă cameră, în timp ce ea se află la bucătărie.

² **Display** – ecran pe care privești filme și desene animate. Poate fi și interactiv, de exemplu, când poți opera de pe el cu telefonul, atingând una dintre imaginile proiectate direct pe ecran.

³ **Rețele sociale** – sunt formate de pe oamenii care, într-un anumit spațiu din Internet, își comunică informații. Ei pot nu doar să-și vorbească, ci și să-și scrie. Aceste mesaje pot fi citite simultan de mai mulți oameni, inclusiv cei necunoscuți, ceea ce poate fi periculos. Înainte de a-ți deschide un cont pe rețelele sociale, roagă-i pe părinți să-ți povestească mai multe despre regulile de comportament al copiilor pe Internet. Aceasta te va scuti de mai multe neazuri.

⁴ **Informații personale** – informația despre tine și familia ta: adresa de domiciliu, numărul de telefon, numele membrilor de familie, serviciul părinților și timpul lor de lucru, locul din casă unde sunt păstrați banii și bijuteriile de preț, cât de frecvent vin oaspeți și cine sunt aceștia. Nu fă publică niciodată vreo fotografie a unui act de-al tău sau de-al membrilor familiei tale.

⁵ **Sistemul de securitate al casei** – instalație pentru protecția casei. Nu spune niciodată parolele de la acest sistem, numărul de lacăte pe care le are ușa de intrare, nu spune nimănui dacă aveți angajat un agent de securitate și când acesta pleacă acasă.

CUNOSTINTELE ÎNSEAMNĂ PUTERE

Lupul nu-și pierdea speranța că într-o bună zi (bună pentru el) îi va mânca pe cei șapte iezi, cu toate cele 14 cornițe și 28 de piciorușe ale lor. Mai spera să-i mănânce pe cei trei purceluși și să-și ia sie cei 25 de metri pătrați ai locuinței lor și terasa de șase metri lungime și doi metri lățime. Da, da! Ați înțeles corect! Lupul a învățat foarte repede să citească. Inițial citea povești, apoi a trecut la povestiri.

A continuat cu ziare și cărți. A început chiar să citească și literatură științifică⁶. Știți de ce era pasionat? De subiecte despre cum poți manipula gândirea⁷ celor mai gustoase și apetisante animale din pădure.

- Nu înțeleg nici în ruptul capului: ce este gândirea și ce poți face cu ea? se întreba Lupul.

Mai pe scurt, el a hotărât să fie mai hâtru decât toți și să facă astfel, încât celelalte animale să vină singure, direct la el. Și atunci, ah! ce le-ar mai fi făcut... Dar Lupul înțelegea prea bine că nu va fi deloc simplu să facă așa cum vrea. Aceasta era o întreagă procedură, mult mai complicată decât să suflă din toți bojocii peste o casă de paie sau să cânti un cântecel lângă casa Caprei cu cei șapte iezi. În schimb, Lupul știa foarte bine pentru ce o face. De aceea, ori de câte ori găsea pe Internet rețete de bucate cu purceluși de lapte sau ied umplut, le descărca. A înțeles că fiecare rețetă avea etapele ei de realizare. Adică, pentru a obține rezultatul dorit, trebuia să faci totul pas cu pas: să prinzi, să cureți, să frigi... să sărezi... Citind pentru a 248-a oară rețeta preferată, „Iepurele fals” (nu vă mirați; Lupul chiar citea și colecționa rețete, adică făcea un

⁶ **Literatură științifică** – cărți și alte publicații pe care unii oameni de știință le scriu pentru alți oameni de știință. În ele sunt expuse diferite cercetări, descoperiri și realizări ale științei. Uneori chiar învățaților le vine greu să înțeleagă literatura științifică.

⁷ **Manipularea gândirii** – deseori, prin metoda convingerii, poți determina pe cineva să acționeze în favoarea ta și nu a sa. Astfel, se denaturează adevărul, pentru că acea persoană are impresia că anume ea a luat asemenea hotărâre. De exemplu, prin metoda convingerii, poți determina pe cineva să facă ordine în cameră, în timp ce el va crede că hotărârea îi aparține.

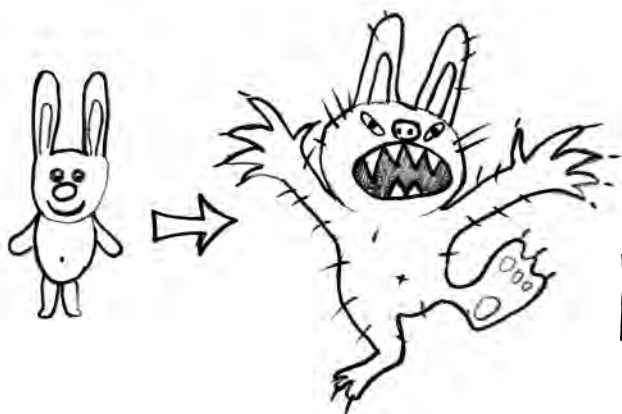

fel de statistică), Lupul s-a lăsat pradă visărilor. A privit, preț de câteva minute, într-o liniște adâncă, imaginea. S-a lins pe buze, apoi și-a spus pe sub mustăți: „Demult n-am mai lăsat prin pădure piele și oase!”

Zicând acestea, a lins de câteva ori imaginea și a ascuns-o după lâna de berbec pe care o atârnase pe peretele din camera sa. Acolo aduna toate rețetele. Lupul cel viclean și colțos puse la cale un plan perfid – cum să-i vină animalele singure la prânz, drept în bârlog.

Surul cel hain înțelegea că planul nu va funcționa imediat. Avea în față o treabă grea și migăloasă – să le convingă pe animale, zi de zi, că lupii nu sunt, nici pe departe, animale de pradă. Ba chiar mai mult, ei niciodată nu au fost prădători: e doar un mit⁸!

⁸ **Mit** – de cele mai dese ori, este o povestire sau o legendă atât de răspândită și cunoscută, încât mulți încetează să mai creadă că este o scornire.

IGNORANȚA ENCICLOPEDICĂ

- A venit timpul! hotărî Lupul și a purces la îndeplinirea planului său. Avea nevoie să găsească pe cineva la fel de „groaznic și înspăimântător” ca el însuși. Așa că a accesat în enciclopedia virtuală (Wikipedia⁹) pagina despre pădure, trecând cu gheara sa ascutită peste titluri. Vicleanul căuta pe cineva care ar fi insuflat atâta frică, încât ceilalți ar fi încetat să se mai teamă de Lup. La urma urmelor, gândea el, animalele trebuie să se teamă de cineva!

- B... Bursuc, a citit Lupul. C... Castor ... Apropo, nu e o variantă rea! s-a gândit el. L ... Lup. O-ho-ho! Doar acesta sunt eu! Ia să văd ce scrie despre dragul de mine? Lupul a început să citească: „Animal de pradă care se hrănește cu micile vietăți din pădure”.

- Aha, voi corecta, deci, câte ceva, pe ici-colo, a exclamat entuziasmat Lupul, aruncând cu atâta putere craniul unui ied de perete, încât acestuia i-a sărit un corn, și a început a tipări următorul text:

- Așa deci, în noua versiune, articolul din enciclopedie va începe în felul următor: „Până acum, se considera, în mod greșit, că lupii sunt animale răpitoare. Punct. Dar, virgulă, ultimele cercetări au demonstrat, mai pun o virgulă, că lupii sunt, de fapt, ierbivori. Anume hrana vegetală e cea mai potrivită pentru colți și pentru sistemul lor digestiv”. Lupul zâmbi, privind la chipul său colțos de pe monitor. Apoi, a hotărât să ia o gustare și să revină în fața computerului, pentru a introduce el însuși corectările în ceea ce tot el redactase în enciclopedie. Lupul trebuia să caute un animal care ar fi devenit groaza tuturor celorlalte vietăți ale pădurii. A - arici, E - enot, bombănea Lupul pe sub nas. F, G, H, J...I... Iepurele! a exclamat el bucuros și-și scărpină cu gheara groasă de la o

⁹ **Wikipedia** – o enciclopedie foarte populară (la fel ca DEX-ul) din Internet, în care poți găsi informații despre o noțiune sau alta. Articolele din Wikipedia sunt scrise de simplii utilizatori, de aceea se pot strecura, întâmplător ori chiar intenționat, informații greșite.

labă cealaltă labă. Iată că mi-ai picat în plasă, Urecheatule! Iepuraș-cuconăș! Sărăcuțul de tine! Hai, ține-te, Urecheatule!

Și Lupul s-a apucat din nou de redactarea¹⁰ paginii din enciclopedie, dar, de data aceasta, a celei despre iepuri: „Iepurii nu doar distrug, prin roadere, scoarța multor copaci, ci chiar nimicesc păsări și vietăți mai mici. Până recent, se credea că iepurii sunt mâncați de lupi, dar, după cum au constatat oamenii de știință, iepurii, de fapt, îi mănâncă pe lupi”. Lupul își privi satisfăcut opera. A ațipit puțin, apoi s-a apucat să-și urzească următorul pas al planului său viclean:

¹⁰ **Redactarea unui articol** – completarea cu informație a unui articol, corectarea informației înscrise sau adăugarea unei descrieri noi.

SENZATIA

Lupul știa, cu certitudine, că animalele sălbatice urmăresc noutățile principale din pădure și din lume. E greșit să credem că jivinele nu se interesează unele de altele. În realitate, în fiecare vizuină sau scorbură exista acces nu doar la mass-media tradițională¹¹, ci și la noile media¹².

Lupul a decis să înceapă a studia cu foarte multă seriozitate canalele de informare¹³ și a inițiat un sondaj sociologic¹⁴. Ca și cum, printre altele, el le adresa animalelor întrebări: „Ce ați privit?”, „Ce ați ascultat?”, „Ați privit știrea despre?...”, „Ați citit informația despre?...”. Apoi, se ducea în vizuina sa și-și transcria foarte meticolos toate răspunsurile.

Astfel, Lupul a făcut ratingul¹⁵ portalurilor, al canalelor TV, al emisiunilor radio și, desigur, al presei tipărite. Surul știa foarte bine că dacă la cea mai importantă emisiune de știri, la care se face sinteza zilei, se va discuta despre falsa cumsecădenie a iepurilor, în scurt timp, despre lupi se va vorbi, în pădure, cu totul altfel.

Așadar, trebuia să se gândească cum poate ajunge în contextul acestor știri. Și ce credeți? Lupul a găsit o soluție! S-a gândit să atragă atenția acelor jurnaliști care se dau în vânt după „știri negative”, adică după ceva urât care se întâmplă undeva. Dar CE anume și UNDE anume? Nu-i venea în cap nicio idee. Atunci s-a gândit că ar putea falsifica o

¹¹ **Mass-media tradițională** – acestea sunt materialele tipărite (ziarele și revistele), dar și radioul și televiziunea, care se găsesc atât pe tabletă, cât și în camera de zi a bunicii.

¹² **Noile media** – și acestea sunt mijloace de informare în masă, accesibile doar pe Internet, și pot fi citite de pe un computer, un telefon mobil, un laptop sau o tabletă. Acestea includ și versiunile online ale mediilor tradiționale.

¹³ **Canalul de informare** – este calea prin care aflăm noutățile: citirea (ziarul, revista), ascultarea și vizionarea (canal de televiziune, telefon mobil, computer, tabletă, rețea socială, portal de știri pe Internet sau televiziune și radio).

¹⁴ **Sondaj/studiu sociologic** – este instrumentul prin care pot fi interviuate persoane, pentru a afla ce cred că le place sau ce le place să joace. Un astfel de studiu poate fi realizat în familie, în rândul colegilor sau chiar în întreaga țară. Este adevărat că, în acest caz, doar o parte din oameni sunt interviuați, folosindu-se o formulă specială. Se obține un răspuns care, oarecum, ilustrează părerea întregii societăți.

¹⁵ **Rating** – nivelul de popularitate al unei emisiuni, cărți sau chiar desen animat. Dacă dintr-o clasă cu treizeci de copii 25 preferă un film și doar 18 preferă alt film, ratingul primului film este mai înalt. Putem spune că primul film este mai popular.

știre¹⁶. De exemplu, atacul asupra unui lup.

- Mai întâi, trebuie să găsesc un lup, unul de încredere, care n-ar trâncăni prea mult. Dar, trecând prin fața oglinzii, l-a fulgerat gândul că, de fapt, nu trebuie căutat nimeni! A sunat la o redacție și a anunțat că a fost atacat. Redactorul¹⁷ s-a arătat, chiar de la bun început, foarte interesat și i-a comunicat că într-o jumătate de oră, la adresa indicată, va veni un reporter¹⁸. Adevărul este că Lupul nici nu a avut de gând să-și divulge propria adresă, ci a indicat adresa unei vizuini străine.

- Am doar jumătate de oră la dispoziție, doar jumătate de oră! bombănea Lupul. Abia dacă am timp să-mi zgârii urechea și... Ei, hai, fie ce-o fi! Le voi arăta coada jumulită. Lupul luă foarfeca și-și tăie cu atenție un smoc de blană din coada pufoasă.

- Nu-i nimic, blana de la coadă nu-i o labă, va crește din nou!

Jurnalistul însă n-a venit chiar în jumătate de oră, ci într-o oră, dar Lupul nostru l-a așteptat răbdător lângă culcușul străin, al cărui proprietar nu bănuia nimic! Dar imediat ce

¹⁶ **Falsificare** – înseamnă a schimba sau a contraface un lucru care este autentic; a face din adevăr - neadevăr; din dreptate - nedreptate. Știrile false se numesc „fake”-uri.

¹⁷ **Redactorul** – este angajatul unui mijloc de informare în masă, care monitorizează activitatea jurnaliștilor, repartizându-le sarcini, apoi verifică și corectează ceea ce au elaborat jurnaliștii.

¹⁸ **Reporter** – jurnalist, angajatul unui ziar, radio sau post de televiziune, care se deplasează la locul desfășurării evenimentelor, culege informații, apoi le relatează în mass-media.

i-a văzut pe reporter și pe operator, fără a sta mult pe gânduri, a pornit în întâmpinarea lor, șchiopătând. Lupul i-a rugat să nu i se filmeze mutra, ci să fie filmat doar din spate și să-i fie modificată vocea. Reporterul a conectat microfonul și a început interviul:

- Îmi puteți spune ce s-a întâmplat cu dumneavoastră ieri-seară?

- Da, a fost ceva de groază! a strecurat Lupul printre dinți. Mă întorceam de la piață. Tocmai îmi cumpărasem un avocado proaspăt, jumătate de kilogram de morcovi, o legătură de mărar și una de țelină. Aș fi vrut să cumpăr și banane, dar bananele...

La auzul acestor declarații, jurnalistul făcu o mină de neîncredere, dar Lupul, observând-o, a și trecut la subiect.

- Și atunci am fost atacat și bătut cu multă cruzime. Lupul smiorcăi și continuă: iată, ca dovadă, urechea ruptă și coada jumulită!

- Ați observat, cumva, cine a fost? a întrebat jurnalistul.

- Da! Nu voi uita niciodată aceste mutre de iepuri! Am scris chiar un demers prin care cer să fie prinși acești mișei!

Reporterul nu a mai avut întrebări. Doar operatorul a filmat, în prim-plan¹⁹, coada și urechea. Pe planul general²⁰, Lupul apărea șchiopătând în compania aceluiași reporter. După ce camera de filmat a fost deconectată, Lupul a continuat discuția cu reporterul.

-Vai, știți, acesta nici măcar nu e primul caz. Aș putea să vă spun chiar mai mult. În ținutul nostru au început a dispărea lupii. Uneori, chiar mă tem să ies seara din casă, adăugă, în șoaptă, Lupul, privind în jur.

- Oare o fi fiind iepurii? se miră reporterul.

- Chiar ei, chiar ei. Uite, recent am citit un articol științific²¹ și acolo, negru pe alb, scria: „Iepurii nu sunt ceea ce credem despre ei!”.

- Vă mulțumesc pentru interviu! Însănătoșiți-vă! Apropo, n-ați vrea să-mi oferiți și mie contactele acestui expert? a întrebat, cu multă compătimire în glas, reporterul. Lupul însă reușise să se îndepărteze, șchiopătând în continuare.

Imediat ce echipa de filmare a dispărut după trunchiurile copacilor, hainul, uitând de șchiopătare, a pornit-o în goană, cu viteza ghepardului, spre bârlogul său, ca să porceadă, fără întârziere, la realizarea următorului pas al planului – opinia expertului.

¹⁹ **Prim-plan** – este imaginea pe care o faci atunci când îți fotografiezi câinele de pluș, iar obiectivul îi surprinde, de exemplu, numai botul, astfel încât îi poți vedea foarte clar mustățile sau ochii. În același timp, din fotografie lipsește atât corpul lui, cu tot cu lăbuțe și coadă, cât și încăperea.

²⁰ **Plan general** – este atunci când fotografiezi același câine, iar în cadru apar atât botul, cât și picioarele, coada, chiar un bol și un frigider, iar întreaga bucătărie este vizibilă. Și dacă te uiți atent, poți vedea și zăpada din afara ferestrei.

²¹ **Articol științific** – Amintiți-vă, am vorbit despre literatura științifică. Deci, un articol științific este o poveste despre un subiect specific pentru oamenii de știință. Aceste articole sunt publicate în reviste științifice.

OPINIA EXPERTULUI

Până la ora de difuzare a știrilor de seară mai era timp, iar Lupul nu mai putea influența, în niciun fel, conținutul subiectului²².

„Dar, când știrea va fi difuzată, se va vorbi despre viclenia iepurilor și atunci vor fi necesari experții, medita în sinea sa Lupul. Și cine sunt experții? Sunt cei care sunt inițiați într-o temă mai mult decât alții sau, cel puțin, cred ori lasă impresia că se descurcă mai bine decât alții”.

Lupul înțelegea că, dacă el s-ar declara un expert universitar, nimeni nu l-ar crede și l-ar deconspira repede. Doar el nu-i studiasse niciodată pe iepuri (dacă nu se pune la socoteală faptul că studiasse numeroase rețete de preparare a cărnii de iepure). Nu avea la activ nici măcar un articol științific și nici nu participase vreodată la vreun congres sau vreo conferință științifică²³.

Atunci Lupul a recurs la următoarea șiretenie – a hotărât să inventeze o minciună frumoasă și sonoră.

- Cercetătorul științific superior de la Centrul Est-European de Iepurologie, început Lupul a se prezenta, privindu-se în oglindă. Apoi mai încercă o variantă:

- Încântat de cunoștință. Sunt directorul Institutului de Cercetare în Lupologie și Iepurologie!

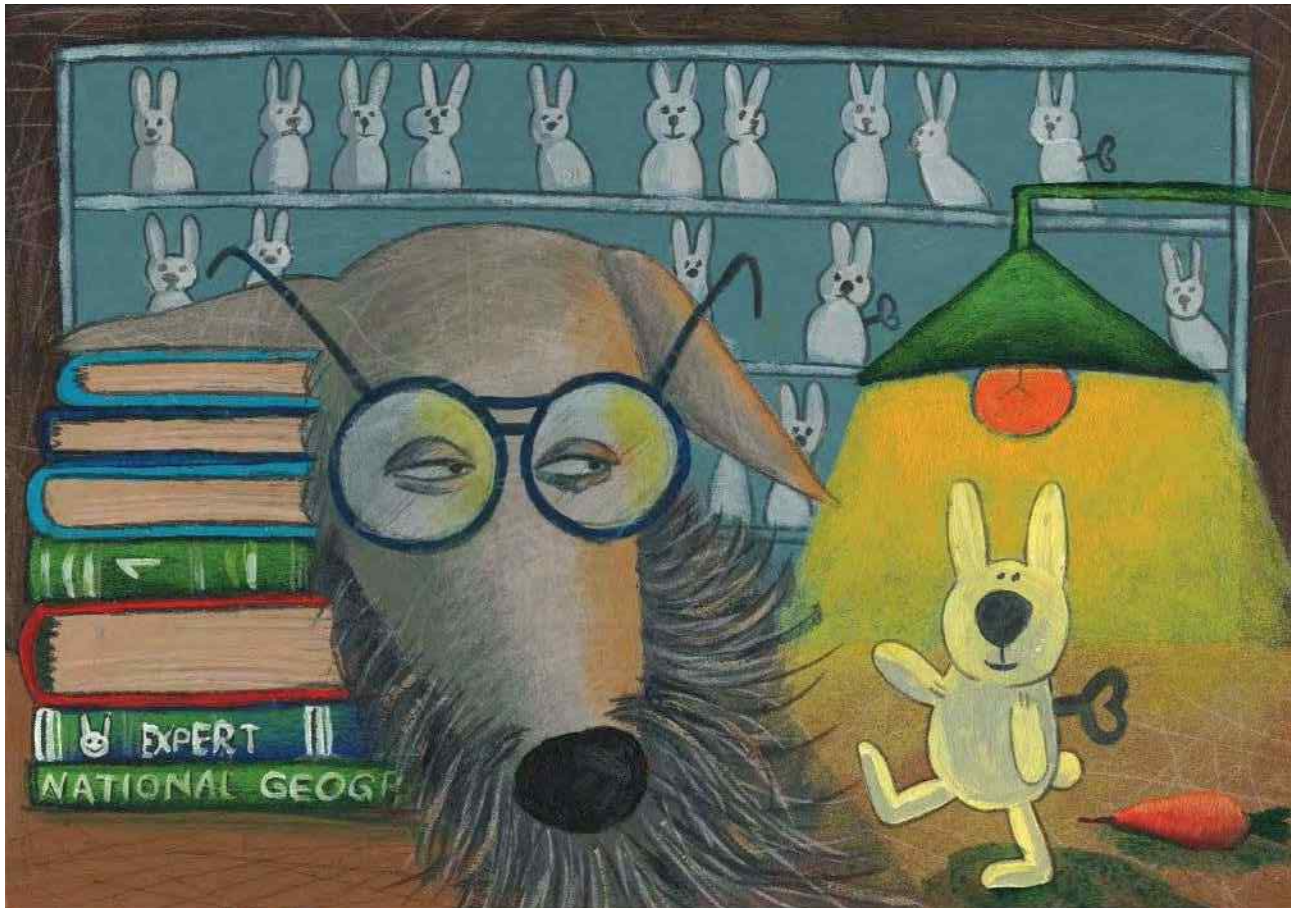
Satisfăcut, Lupul își întinse sie însuși mâna în oglindă.

După ce a încheiat cu prezentările și cu titlurile, Lupul a purces la crearea site-ului²⁴. În doi timpi și trei mișcări înscrise pe site activități trecute inexistente, a adăugat câteva fotografii de la conferințe străine. A creat chiar o

²² **Subiect** – (în cartea noastră) este un videoclip de câteva minute despre un eveniment sau o persoană. El este făcut de un jurnalist căruia i-a fost încredințată sarcina din partea unui redactor, editor. Uneori, însă, jurnaliștii lucrează fără a avea o sarcină din partea redactorului.

Conferințe și congrese științifice – sunt niște comunități în care se întrunesc oamenii de știință, ca să discute despre temele lor de cercetare, lucrările lor și ca să-i asculte pe alți cercetători.

²⁴ **Crearea unui site** – „site-ul” un spațiu în Internet, unde se plasează informație utilă. La fel, pe un site poți citi și privi nu doar ceea ce au publicat alții, ci poți publica tu însuși. La fel, poți crea un site (una sau câteva pagini) despre ceea ce te pasionează (înghețată, jocuri, computere), iar ceilalți pot citi ceea ce ai publicat.

galerie foto și, desigur, s-a înregistrat pe sine ca expert principal. Apoi a trecut la scrierea articolelor științifice. Compunându-le, alegea cuvinte complicate, al căror sens nu-l cunoștea nici el, și le strecura printre cele simple, mizând pe faptul că cititorii, în cazul în care vor ajunge la acest compartiment, vor trece peste pagini, gândind că e prea complicat pentru mintea lor. Printre mulțimea de cuvinte complicate se repetau și fraze simple, care nu puteau trece neobservate. Mai mult, ele erau scrise cu bold²⁵. „Iepurii îi atacă pe lupi”. „Iepurii sunt animale răpitoare”. „Iepurii își ascund cu îndemânare adevărata identitate”. „Lupii își ascund drama”.. Apoi, după aceste cuvinte simple, urma din nou o încâlcitură de formulări care nici lui nu-i erau clare: „discursul narativ al analizei cronotopului antropologic”.

Așa cum până la lansarea știrii în emisie rămăsese foarte puțin timp, Lupul a decis chiar să sară peste cină, ceea ce nu i se întâmplase niciodată din propria voință. Știți de ce? Pentru că avea nevoie să înfăptuiască următorul pas al planului său viclean – comunicatul de presă²⁶.

²⁵ **Bold** – sunt caracterele „grase”, îngroșate, cu care este scris un text. Textul poate fi scris cu caractere obișnuite (subțiri, drepte, uniforme). Uneori literele sunt evidențiate: se fac înclinate (acest text se numește „italic”) sau îngroșate („bold”). Textul mai poate fi evidențiat prin culoare sau subliniere.

²⁶ **Comunicatul de presă** – este un fel de scrisoare informativă pentru mijloacele de informare în masă. Ca să atragi atenția unui redactor pentru evenimentul tău și pentru ca această informație să ajungă în mass-media, poți scrie un comunicat de presă și-l poți expedia redacțiilor.

COMUNICATUL DE PRESĂ

Colțosul știa și înțelegea destul de bine că nu e suficient să devii „expert”. Trebuie să faci așa, ca să îți se adreseze cineva, să solicite această „expertiză”. Un jurnalist foarte meticolos, de exemplu, studiind pagina pe care Lupul a plasat-o pe Internet, va înțelege că aceasta, de fapt, nu conține nimic „științific”. Pentru un jurnalist leneș și plictisit (adevărat că sunt puțini, dar totuși sunt) urma să scrie un comunicat de presă. E un fel de scrisoare pentru jurnaliști, mai exact, pentru redactori. Cele mai interesante și mai importante scrisori de acest fel devin știri, incluse fără nicio redactare, în blocurile informative ale agențiilor de știri²⁷, apoi se răspândesc în mass-media.

Lupul era sigur de faptul că imediat ce va lansa știrea, jurnaliștii de la celelalte redacții²⁸ îl vor căuta pe cel care le-ar putea furniza mai multă informație despre descoperirea senzațională. Atunci, surul cel viclean a hotărât să fie pregătit și să scrie el însuși un articol pentru jurnaliști. În prima parte a articolului său el a evocat subiectul știrii despre presupusul atac al iepurilor asupra Lupului (chiar dacă știrea, propriu-zis, încă nu fusese difuzată). În partea a doua a articolului Lupul a expus așa-zisa opinie a Directorului de la Institutul de Lupologie și Iepurologie, adică „opinia” sa: „Acesta nu este, nici pe departe, primul caz din practica mea. Statistica indică asupra unei mari probabilități ca cei care reprezintă un pericol substanțial pentru lupi să fie anume iepurii”. Lupul nu prea înțelegea ce ar însemna noțiunea de „populație statistică”. „Mai degrabă,

²⁷ **Agente de știri** – o organizație care se ocupă de colectarea informației despre evenimente și întâmplări.

²⁸ **Redacție** – este un grup de oameni care activează în cadrul mass-media. Uneori poate fi chiar un singur om. Tot redacție se numește și locul unde activează acești oameni.

o fi ceva legat de popularitate”, se gândea el. Și el își dorea să fie popular. Își dorea chiar nespus de mult. Dar și mai mult, Lupul își dorea să mănânce.

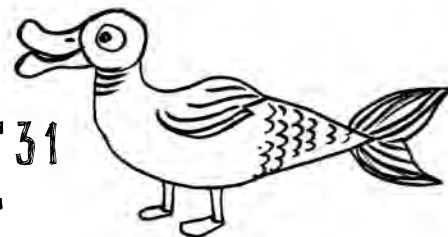
Escrocul abia a terminat de scris comunicatul de presă, că a și început buletinul de știri. Știrea senzatională despre atacul asupra Lupului a fost prezentată în sumarul ediției²⁹ și chiar cu ea a început buletinul. Așa cum prevăzuse Lupul, după cadru³⁰, jurnalistul a povestit întâmplarea cum a înțeles-o el. Astfel, afirmațiile Lupului, expuse și de jurnalist, au devenit și mai convingătoare. În reportaj au fost incluse și niște secvențe de interviuri cu vreo doi-trei iepuri. Ei susțineau, într-un glas, că aceasta este imposibil. Dar să vedeți ce a urmat!... Lupul râdea pe sub mustăți, pentru că știa că vine rândul enciclopediei virtuale. Jurnalistul cită din enciclopedie, exact de pe pagina pe care o scrisese chiar Lupul.

Imediat după finalizarea buletinului de știri, Lupul a expediat redacțiilor comunicatul de presă, trecându-și în josul paginii numărul de telefon. Doar peste jumătate de oră, telefonul Lupului era roșu de atâtea sunete!

²⁹ **Sumarul ediției** – este un text, citit la începutul buletinului de știri, care conține, de obicei, cele mai importante și curioase știri, pentru a capta atenția publicului.

³⁰ **După cadru** – informația care n-a fost înregistrată în timpul filmării, dar a fost expusă de vorbitor după filmare.

GOGOȘILE³¹

În scurt timp, jurnaliștii s-au plictisit de acest subiect, iar Lupului nu i-a prea reușit să ducă de nas animalele din pădure. E adevărat că unii au început să-i privească bănuitor pe iepuri, dar această atitudine nu le-a adus mai multă simpatie lupilor.

Colțosul a reluat inițiativa³² în labelle sale. Dacă jurnaliștii nu au băgat animalele în sperieți, vicleanului nu-i rămânea decât să apară din nou în mass-media, intrând, de data aceasta, pe altă ușă – rețelele sociale. Apropo, el uneori mai plasa pe aceste rețele câte un comentariu la vreun articol sau imagine.

Așadar, lupul-infractor trebuia să monteze un subiect video, să-l plaseze pe Internet și să-l distribuie pe rețelele sociale. Dacă am noroc, poate va fi preluat de vreun canal de televiziune, își zise el, în timp ce se puse pe treabă.

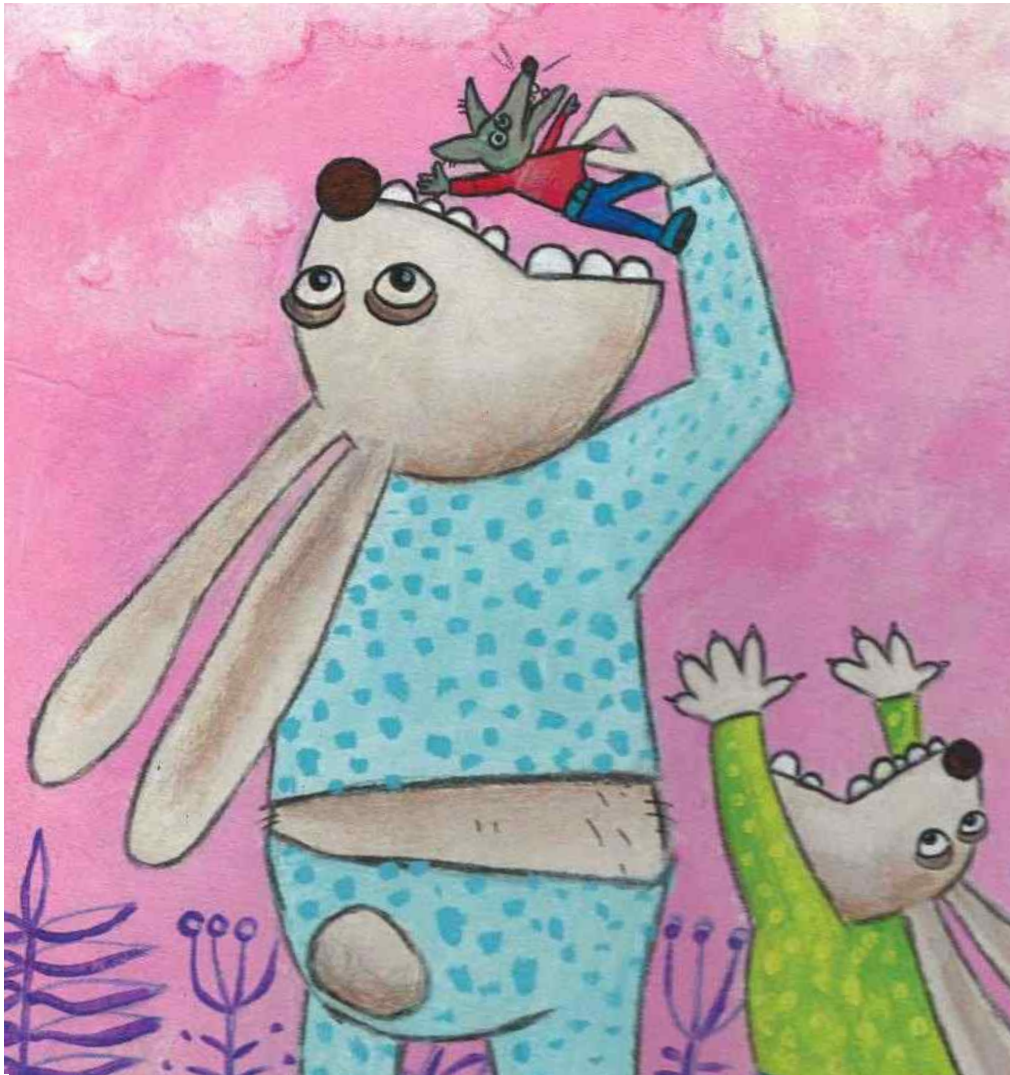
Trei zile și trei nopți a tot alergat prin pădure cu camera de luat vederi, a tot interogat trecătorii și a luat interviuri. Apoi, după alte câteva ore de muncă, montarea era gata. Filmulețul putea fi privit!

Iată ce a reușit să facă Lupul: în primele cadre apărea pădurea, apoi copacii cu scoarța roasă de dinții iepurilor. Urma imaginea unei grădini de zarzavaturi în care iepurii rodeau de zor varză și se goneau unul pe altul cu strigătele „Dacă te ajung, te halesc!”.

Aceștia erau iepuri adevărați, obișnuiți, pe care puteai să-i întâlnești oricând și oriunde. Apoi acțiunea era transpusă într-o încăpere de la subsol, pe peretele căreia apărea o umbră ce amintea vag de conturul unui iepure. Imaginea tremura atât de tare, încât se crea impresia că cineva filmase pe ascuns. Iepurele spunea cam așa: „Ei, ce zici? Nu-i așa că am reușit să convingem pe toată lumea că lupii sunt prădători? În curând îi vom mânca pe toți și apoi vom trece la castori, jderi și vulpi... Ha-ha-ha, bestie stupidă!”. La ultimele cuvinte ale iepurelui, imaginile erau montate din nou, și în cadru apăreau puii de iepure, hârjonindu-se pe pajiște, iar unul dintre ei, la sfârșit, a aruncat cu un morcov direct în obiectiv.

³¹ **Gogoșile** – în povestea noastră ele nu sunt nici pe departe similare personajului din cunoscuta poveste. Sunt minciuni, lansate intenționat, pentru a-i duce în eroare pe jurnaliști, ca aceștia să preia informația falsă și s-o prezinte ca adevărată.

³² **Inițiativă** – este hotărârea unei persoane de a face ceva nou. Când le propui prietenilor să vă jucați de-a ceva, cel care a manifestat inițiativa ești tu. Uneori inițiativa poate veni din partea altei persoane. De, exemplu, la inițiativa bunicii poți frecventa un club de desen.

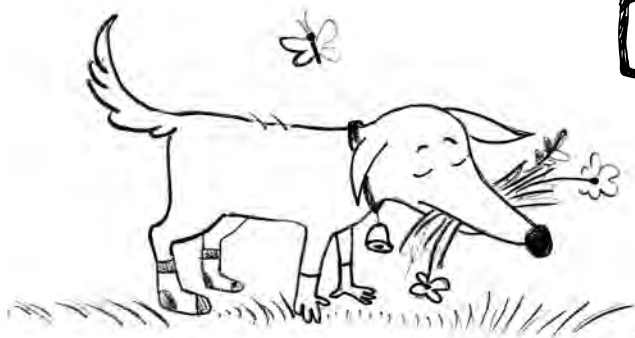

Lupul a privit de câteva ori filmulețul, ca să se convingă că nu a lăsat probe care să-l trădeze. Asigurându-se că nu există nici o urmă, și-a scos fericit urechile de iepure. Desigur, umbra presupusului iepure nu era a altcuiva decât a Lupului. Și, bineînțeles, montajul și-a făcut efectul: eroul misterios s-a înscris destul de firesc în mediul iepurilor reali. Dar Lupul, fiind descurcăreț, nu a răspândit filmulețul prin contul său din rețelele sociale. Pentru astfel de situații avea create câteva conturi false. Așa că l-a încărcat pe un cont³³ și l-a distribuit³⁴ prin celelalte. Vai, cu câtă bucurie urmărea cum filmulețul devenea viral și aduna like³⁵-uri.

³³ **Cont** – e înregistrarea pe Internet a datelor personale ale unei persoane (inclusiv numele de utilizator). Cu ajutorul contului de pe Internet te poți înscrie pe rețelele sociale. Una și aceeași persoană poate avea câteva nume de utilizator, precum și mai multe căsuțe poștale. Deci, cineva ar putea scrie din numele unei fetețe, dar și din numele unui bărbat adult.

³⁴ **A distribui** – (a face „share”, care înseamnă „a împărtăși”) a distribui. Așa spunem despre faptul când transmitem, prin contul nostru, altor utilizatori ai rețelelor sociale, informația pe care o considerăm importantă sau interesantă.

³⁵ **Like** – acest cuvânt provine de la englezescul „to like”, care înseamnă „a plăcea”. Textele sau imaginile publicate pe Internet au inserate, în partea de jos, butonul „like”, prin apăsarea căruia îți poți exprima emoția sau atitudinea față de cele publicate (aprobarea, tristețea, mirarea).

OPERATIUNEA- LA UN PAS DE ESEC

Următorul pas era să facă tag³⁶ pentru jurnaliștii pe care îi cunoștea. Lupul a reușit să le atragă atenția imediat. Apoi a scris un nou comunicat de presă despre acest filmuleț și jurnaliștii au început să-l asalteze cu propuneri de a-i lua interviu. Fiecare dintre ei era foarte interesat să afle opinia de expert a Lupului.

Deci, întâlnirea cu jurnaliștii era o chestiune destul de serioasă. Lupul și-a propus să se pregătească temeinic. I-ar fi trebuit să inventeze ceva special. Și dacă, de obicei, când dădea interviuri, își punea vesta și cravata, acum s-a gândit să-și creeze o nouă imagine³⁷ – cea a unui grădinar amator. Așadar, și-a cumpărat de la piață diverse fructe și legume, chiar dacă despre unele dintre ele habar nu avea cum se numesc sau se consumă. Lupul și-a zis în sinea lui că se va descurca cumva. Așa că a pus roșiile pe răzor, castraveții i-a pus în plin soare, ca să se coacă, iar morcovul l-a îngropat. Când au sosit jurnaliștii, în întâmpinare le-a ieșit un grădinar sadea, pe pălăria căruia era imprimat sloganul „Iezii ne sunt cei mai dragi”, iar pe tricou se putea citi „Sunt pentru pace-n toată lumea”.

Lupul se plimba cu multă importanță printre straturile de legume, stropea roșiile, întorcea castraveții puși pe ziare, ca să se coacă pe toate părțile, și strângea recolta de morcov. Operatorii nu ratau nici o mișcare a acestuia, filmându-i fiecare pas și adulmecare. În plus, nimeni nu întreba nimic, iar Lupul tăcea semnificativ.

Apoi a început evenimentul propriu-zis. Numeroase microfoane s-au

³⁶ **A face tag** – „tag”-ul este un fel de etichetă virtuală, care poate fi adăugat unei publicații. O poți face prin intermediul semnului „#” (pentru a eticheta prietenii sau persoanele cunoscute).

³⁷ **O imagine neobișnuită** – e un rol, o ipostază nouă pentru persoană. De exemplu, un actor poate juca, pe scena teatrului, roluri de eroi pozitivi, pe când în film, la un moment dat, îi revine rolul unui răufăcător.

îndreptat spre botul Lupului. Surul și-a exprimat recunoștința față de toți cei prezenți, după care a spus cu voce gravă: „Am tăcut timp îndelungat, dar a venit momentul să amintim lumii, tare și răspicat, despre noi. Și pentru că în această lume e multă falsitate și minciună, nu mai putem tăcea. Noi, Lupii, suntem victimele unei lupte nedrepte. De-ați ști de când suportăm asuprirea Iepurilor! De secole am tot fost impuși să ne atribuim răutățile pe care le-au făcut ei. Au umplut pădurile cu propagandă³⁸ împotriva pilor! Gândiți-vă numai la câte povești despre lupii cei răi au fost scrise! Și întrebați-vă dacă există măcar una despre iepurii haini! Dar nu mai avem ce ascunde! Noi, lupii, suntem animale pașnice. „A fi lup” sună demn! Da, suntem vegetarieni! De acord, nu e atât de prestigios să fii vegetarian într-o pădure, printre carnivori, dar ne-am propus să mâncăm ce rămâne după iepuri, cei care sunt adevărații prădători!”.

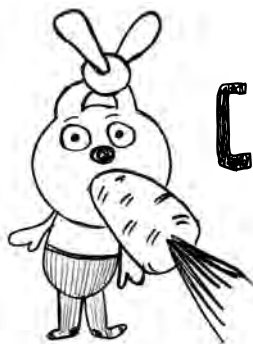
Din partea Lupului a urmat invitația ca toți jurnaliștii să guste din cocktailurile vitaminizate, preparate chiar de el: avocado cu banană, morcov și portocală. Lupul însuși a sorbit din această licoare („Ce greșos!”, și-a zis în sinea lui) tocmai când toate obiectivele erau îndreptate spre el.

³⁸ **Propagandă** – sunt mesaje create cu scopul de a influența opinia sau comportamentul cuiva. De exemplu, mesajele de a face sport și de a renunța la dulce sunt o propagandă a modului de viață sănătos.

Fotografia cu Lupul care bea cocktailuri energizante a apărut și pe Internet. Tot în spațiul virtual, Lupul a citit articolul de fond, semnat de redactor, din care a aflat că planul lui cu grădinăritul a fost la un pas de eșec. Autorul articolului consemna: „Când am ajuns acasă la Lup, l-am găsit plimbându-se dezorientat prin grădină, unde totul era făcut pe dos. Era evident chiar pentru un grădinar începător. Dar imediat ce Lupul și-a început luarea de cuvânt, am înțeles de ce roșiile coapte erau puse în rând, direct pe țărână”.

Lupul și-a zis că data viitoare trebuie să fie mai precaut. Pe de altă parte, în linii mari, această campanie de PR³⁹ îi reușise. Prin urmare, pe Lup au început să-l sune nu doar jurnaliștii, dar și alte animale pe care le cunoștea. Îi scriau pe rețelele sociale, mai ales, lupii. Pentru ei, Lupul crease pe rețele un grup închis. După ce le-a povestit lupilor de ce a inițiat toată această poveste, aceștia au prins a râde până la lacrimi și a icni de atâta râs, încât părea că în pădure funcționează o adevărată fabrică de cherestea.

³⁹ **Campanie de PR (piar)** – este un eveniment gândit cu scopul de a atrage atenția opiniei publice, inclusiv a jurnaliștilor. Ulterior, jurnaliștii, în publicațiile lor, povestesc și își expun părerea despre ce au văzut și auzit la acel eveniment.

CENZURA⁴⁰ SAU TĂCEREA MIEILOR

Din acea clipă lupii s-au unit. Au început să poarte tricouri cu inscripții cu tematică vegetariană și alte desene drăguțe și chiar au renunțat la consumarea cărnii în locuri publice. Și doar acasă, în fundul viziunii, unde nu-i vedea nimeni, își continuau viața obișnuită. La o adunare secretă, ei au hotărât să-și unifice forțele și să-i mănânce pe toți cei care i-ar împiedica să aibă acces la cel mai influent mijloc de informare în masă – conținutul audiovizual (nu doar cu știri, ci și cu emisiuni).

Dacă până la această întâmplare îi mai puteai vedea pe iepuri ca prezentatori ai emisiunilor despre casă și gospodărie, acum prezentatorii erau tot mai mulți lupi. Aproape toți iepurii au fost concediați. Rar de tot mai puteau fi invitații vreunei emisiuni. Dar toate emisiunile de dezbateri și toate talk-show-urile vizau tema lupilor. Astfel, iepurii nu mai puteau să-și expună punctul de vedere. Dacă vreunul încerca să spună ceva în apărarea iepurilor, era învinuit de teroare împotriva lupilor: se găseau imediat și experți, și lupi-victime. Toți, într-un glas, îi învinuiau pe iepuri de propagandă. Ba chiar le-au inventat și o poreclă – „iepurași-ucigași”.

Dacă se mai întâmpla ca vreun lup să nu se stăpânească și să înfulece vreun ied sau vreun pui de mistreț, faptul era trecut cu tăcerea, pentru că lupii, la propriu și la figurat, îi mâncau pe cei care se opuneau acestui soi de jurnalism⁴¹.

Desigur, din momentul în care lupii au ajuns în emisie⁴², numărul celor care îi simpatizau a crescut considerabil. În schimb, iepurii au început se dispară de pe ecrane. Și nimeni nici nu mai încerca să afle de ce și unde dispăruseră. Lucrurile ar fi putut continua așa, până când ar fi

⁴⁰ **Cenzură** – este controlul asupra informației, exercitat de către cineva. De exemplu, un conducător de stat le interzice jurnaliștilor să-l critice, să scrie despre ceea ce l-ar dezavantaja, chiar dacă este adevărat.

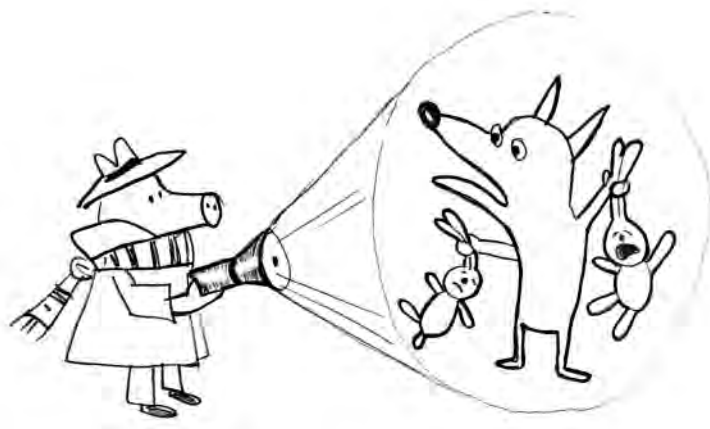
⁴¹ **Jurnalism** – munca pe care o efectuează jurnaliștii. De exemplu, zidarii zidesc, iar jurnaliștii fac jurnalism.

⁴² **Emisie** – e ceea ce se arată la televizor. „În emisie” (ceea ce se transmite la momentul dat) poate fi un film cu desene animate, un film artistic sau un buletin de știri.

fost mâncați toți iepurii, apoi ar fi urmat iezii și purcelușii. Nici chiar iepurii nu înțelegeau foarte bine ce se întâmplă. Mulți dintre ei, crezând celor văzute la televizor și pe Internet, se rușinau de proveniența lor și chiar începură să mănânce broaște și gândaci. Aveau un gust oribil, dar iepurii încercau să se obișnuiască cu acest gust, din moment ce li s-a spus că sunt animale de pradă.

Într-un cuvânt, planul Lupului a reușit. A reușit cu brio! Astfel, povestea noastră s-ar fi încheiat aici, dacă... dacă nu ar fi intervenit mistrețul.

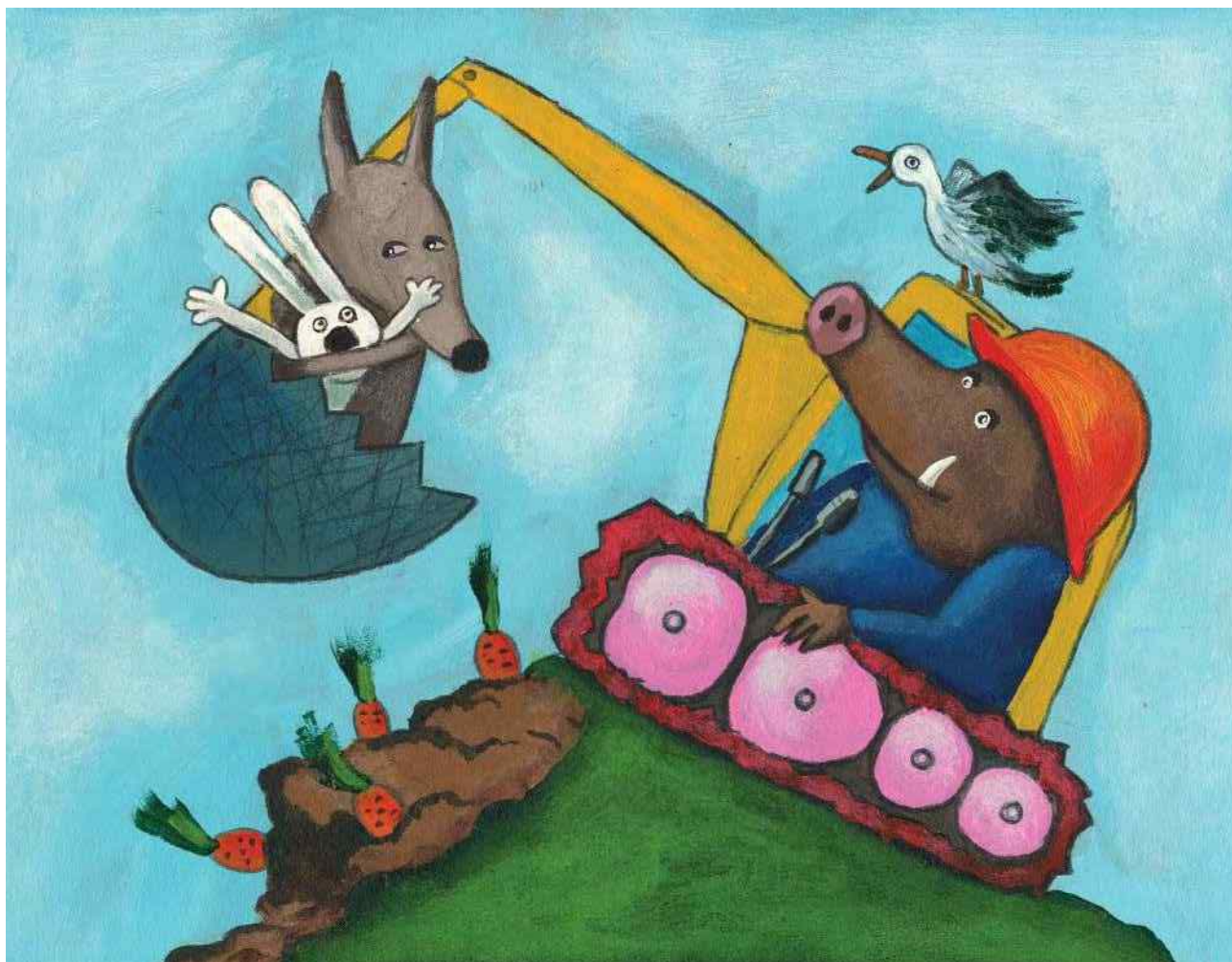

INVESTIGAȚIA JURNALISTICĂ

Cunoaștem cu toții că mistreților le place să râme. De exemplu, ei rămă, pentru a găsi ghinde, rădăcini dulci sau cartofi pe câmpul țăranilor. Iar dacă au acces la Internet, ei continuă să „sape” și în spațiul virtual, studiind baze de date. Și chiar găsesc! Dar nu ghinde, ci lucruri interesante, care îi pot ajuta să înțeleagă unele evenimente sau întâmplări. Încă din copilărie, când Mistrețul era doar un pui, mama l-a învățat să nu aibă încredere în necunoscuți. Ba chiar și cu cei cunoscuți să fie foarte precaut: „Încrede-te, dar verifică!”, îi zicea ea. Puiul de Mistreț a crescut și a devenit jurnalist. Pasiunea lui era să verifice adevărul unor fapte din realitate sau ceea ce se pretindea a fi adevăr. Așadar, această istorie despre lupi și iepuri i s-a părut nespuse de curioasă și, așa cum era obișnuit, înainte de a publica o știre despre iepuri, a hotărât să verifice el însuși cum stau lucrurile.

Întâi de toate, a observat că de pe portalurile principale de știri, toate comentariile la știrile despre dispariția iepurilor erau șterse imediat. Alte probe nu existau, iar Mistrețul avea dintotdeauna o rezervă față de comentarii. Aici, comentariile în apărarea lupilor erau suspecte, pentru că semănau leit. Se credea impresia că cineva le copia și le repeta zi de zi. Cum era și firesc, Mistrețul a hotărât să investigheze ai cui erau, de fapt, colții. A început a căuta martori și martorii acelor martori. Pas cu pas, a cercetat urmele lăsate de gheare, de mușcături și de colți. După un timp, el a înțeles că toate urmele îl duceau spre renumitul Lup. A reușit chiar să găsească și vizuina unde, zi și noapte, erau scrise comentarii de susținere a lupilor. Tot aici se „fabricau” istorii împotriva iepurilor.

După ce a adunat toate probele, Mistrețul le-a verificat minuțios. Ulterior le-a verificat și redactorul cu care colabora eroul nostru curajos, care era și el jurnalist. Și abia când toate dubiile au fost eliminate, descoperirea a fost publicată. Viețuitoarelor din pădure le venea greu să creadă această poveste încâlcită și complicată, în care Lupul a reușit să

păcălească un număr atât de mare de animale. Lupul însuși a observat publicația⁴³ din presă, iar primul lui gând a fost să-l mănânce pe Mistreț. Dar, cumpănind mai bine, a decis să recurgă la o metodă veche și eficientă – cea de a-l ponegri pe Mistreț. Bineînțeles, nu trebuia să-l facă negru, dar trebuia să facă în așa fel, ca animalele să nu-l mai creadă. Astfel, în următoarele câteva săptămâni, în unele buletine de știri apăreau informații, fără a fi citată sursa, care vorbeau despre faptul că Mistrețul a fost mituit de Iepuri, ca să-i compromită pe lupi. S-a găsit, cică, și un sac de ghindă și unul de cartofi, pentru care Mistrețul s-ar fi „vândut”. Iar pe Mistrețul însuși nimeni nu l-a întrebat nimic, nici măcar dacă au existat în realitate ghindele și cartofii. Și dacă lupii nu l-au înfulecat pe Mistreț, să mai sălășluiască în acea pădure Mistrețului i s-a interzis.

Și la acest moment povestea noastră s-ar fi putut încheia, lupii i-ar fi putut mânca în continuare pe iepuri, apoi pe iezi, apoi pe porceluși. Dar Mistrețul nostru nu era un oarecine și nu avea de gând să cedeze. Între timp, și unele viețuitoare din pădure au început să se

⁴³ **Publicație** – este informația care a apărut în mass-media, inclusiv în Internet (adică, a fost făcută publică). De exemplu, un articol publicat într-un ziar poate fi numit „publicație”.

îndoiască de adevărul unor informații: și despre Lup, și despre Iepuri, și despre Mistreț. Mistrețul a înțeles că sarcina lui era să le învețe pe animale să verifice ele însele adevărul din materialele publicate, adică să analizeze critic lucrurile, să verifice sursele de informare și chiar să observe ce emoții le poate trezi o relatare sau o imagine. El a început să scrie despre acest subiect cărți groase și istorioare scurte, a început să țină prelegeri și chiar a înregistrat lecții video despre cum pot fi depistate și verificate falsurile de către fiecare, chiar și de către un copil. Și iată că peste un timp, spre fericirea Mistrețului, viețuitoarele din pădure au învățat a verifica informația.

Și în acest moment istoria noastră s-ar fi putut încheia. Dar, ca să vezi, spiritele rele nu vor să cedeze! Astfel, Mistrețului nostru i-a revenit misiunea (cine s-ar fi gândit!) să-i salveze chiar pe lupi. Dar aceasta este deja o altă poveste!

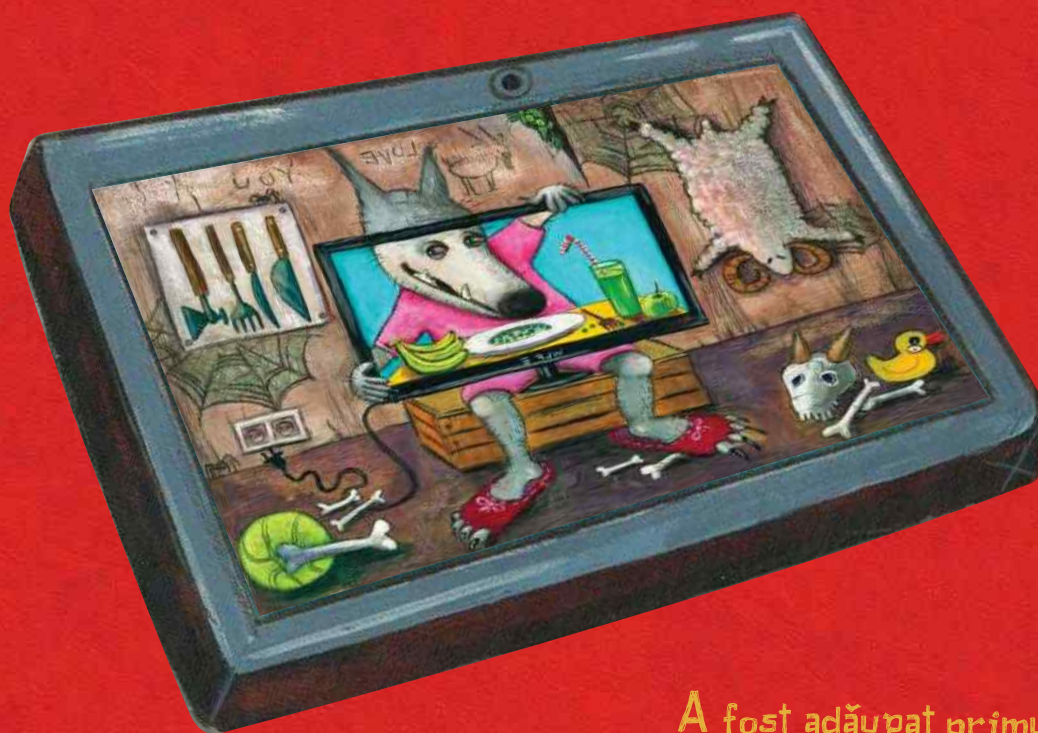
NOTE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

NOTE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Această poveste
îi va ajuta pe cititori, de la mic la mare
să înțeleagă metodele și procedeele
de manipulare prin informație.

A fost adăugat primul comentariu:

"Of! Cine ar putea crede această poveste!
E o prostie! Nici nu merită a fi citită!"

[Cititor anonim]